

Rapport 14

De dienstencheque in Vlaanderen. Tot uw dienst of ten dienste van de zorg?

Onderzoeker: Annelies De Coninck, Frederic De Wispelaere

Promotor: Prof.Dr. Jozef Pacolet

Samenvatting

Op vraag van Vlaams minister voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeuren, onderzoekt dit rapport van het SWVG in welke mate de dienstenchequeondernemingen actief zijn in de zorgsector en omgekeerd in welke mate de zorgsector de dienstencheque heeft verwelkomd en gebruikt, en onder welke modaliteiten dit gebeurde.

Het onderzoek stelt vast dat de opmars van de dienstencheque zich verder zette. Nu reeds maakt de tewerkstelling 2,2% uit van de totale tewerkstelling tegenover 11 % voor de totale zorgsector.

Van in totaal 60 miljoen uren dienstencheques die in 2010 werden aangekocht in Vlaanderen, nemen de private dienstenchequebedrijven ongeveer 2/3 voor hun rekening. Daar is tot 44% bestemd voor personen ouder dan 65 of 8% voor hulpbehoevende personen (respectievelijk 18 of 3 miljoen uren).

Ook de reguliere aanbieders in de gezinszorg en de aanvullende thuiszorg en logistieke hulp hebben deze nieuwe financieringsmogelijkheden aangegrepen om hun aanbod te verruimen, en overtreffen soms hun traditioneel aanbod van poets hulp. De reguliere aanbieders in de thuiszorg, privaat of publiek of via een PWA, vormen respectievelijk een aanbod van ongeveer 8 miljoen, 5 miljoen en 3 miljoen uren hulp via dienstencheques. Het aantal uren reguliere schoonmaakhulp is ongeveer 6,8 miljoen uren en 22 miljoen als men reguliere gezinszorg meetelt, waarin ook schoonmaakhulp zit. Daarmee breiden zij zowel hun regulier aanbod van poetsdiensten of schoonmaakhulp uit, maar betreden zij ook meer en meer de markt van huishoudelijke hulp die de combinatie 'gezin en arbeid moet vergemakkelijken'. De private aanbieders overwegen een erkenning aan te vragen als aanbieder van thuiszorgdiensten, of minstens als erkende dienst voor logistieke hulp of zoeken verder samenwerking met de zorgsector. De branchevervaging is daarmee compleet en laat zich ook voelen in het gebrek aan transparantie van de statistieken.

Het kan ons dan ook niet verwonderen dat in tal van enquêtes bij oudere of hulpbehoevende personen, de aanwezigheid van hulp via de dienstencheques, prominent aanwezig is en zelfs de gelijksoortige reguliere hulp overtreft.

In de residentiële ouderenzorg is het gebruik van de dienstencheque in het verleden en het heden veel minder aanwezig, maar ook niet afwezig. Vooral in de serviceflats is de aanwezigheid groter. Bij de openbare woonzorgcentra lijken zij minder ingezet te zijn omdat men vaker kan beroep doen op PWA-krachten maar vooral GESCO's. Naar de toekomst toe acht men wel een grotere rol wenselijk, vermoedelijk omdat het takenpakket nu al overeenstemt met een takenpakket dat men ook in de zorg nodig heeft. Hetzelfde geldt voor personen met een handicap.

De barema's gehanteerd voor de dienstenchequewerknemers zijn uiteenlopend, en ook de opvattingen over competenties. Deze toestand dreigt op termijn onhoudbaar te zijn, en zal op termijn ook kostenverhogend zijn en de levensvatbaarheid van de sector ondermijnen.

Het recente beleid en het maatschappelijke debat hadden de neiging om de dienstencheque niet te oriënteren naar de zorg, en er zijn ook een aantal initiatieven genomen om dit in te perken. Dit is een perverse selectiviteit. Desondanks is de groei ook in dit segment gerealiseerd met de dienstencheques en is dermate groot dat het een belangrijke deelgroep wordt, en in de toekomst door de vergrijzing van de bevolking een nog grotere groep zal worden. Door de druk op de overige overheidsmiddelen (wij ramen de publieke financiering voor de dienstencheque in Vlaanderen anno 2010 op 1,3 miljard euro of een equivalent van 42% van het budget van de Vlaamse Overheid voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin) zal die vraag naar heroriëntatie van die middelen toenemen. Oriëntatie naar zorgsituaties is een prioritaire en legitieme aanwending van overheidsmiddelen en misschien de beste garantie voor de toekomst van de tewerkstelling in deze sector.